

Žmogaus likimas Antrojo pasaulinio ir partizaninio karo metais

rašiny

Autorius:
10a klasės mokinys **Žygimantas Isiūnas**,
mokytoja metodininkė Vita Montvilienė,
Jonavos m. „Lietavos“ pagrindinė mokykla

Žvelgiu į margą gaublį, kuriame mažytis žemės lopinėlis prigludęs prie Baltijos jūros. Tai Lietuva. Maštau, kokia graži, kokia brangi mums, lietuviams, toji žemė. Čia, Lietuvoje, skamba lietuvių tautos dainos, girdisi volungės rauda, čia suokia lakštingalos, kalena ant stogų gandrų šeimynėlės. Čia nuostabūs ežerai, teka sraunios upės, stūkso žali miškai, ošia ramios girios, šlama galiūnai ažuolai, žydi liepos, darželiuose Maironio aprašyti „rausta žemčiūgai“.

Kokia įdomi, sudėtinga, turtinga mūsų Lietuvos istorija! Savo meilę Tėvynei ne kartą lietuvių tauta įrodė žygdarbiais, nenuilstama kova, pasiaukojimu. Ypač toji kova, didvyriškumas, lietuvių meilė bei ištikimybė Tėvynei Lietuvai ryški Antrojo pasaulinio karo metais. Šis karas-tai siaubingiausias, tragiškiausias Lietuvos istorijos puslapis ir mano giminės likimas. Klatingas karas pasėjo ne tik mirtį, išdavystę, smurtą, prievartą, bet ir begalinį tautos ryžtą, didvyriškumą, pasiaukojimą, pasipriešinimą. Sovietų okupacijos 1940-1941 m. m. patirtis, tautos patriotiškumas, prievartinė mobilizacija į Raudonąją armiją, žiaurus sovietinis teroras pirmaisiais pokario metais, įsitikinimas, kad ši okupacija ilgai netruks, teikiama viltis, jog Vakarai laikysis Atlanto chartijos įsipareigojimų ir pagelbės, skatino lietuvius pradėti ginkluotą pasipriešinimą okupantams. Jau 1944 metais tūkstančiai Lietuvos vyrų pasitraukia į miškus, kur sukuriami partizanų būriai. Lietuvos partizaninis karas su SSRS trunka dešimtmetį: nuo 1944m. iki 1953m. Šiame kare Tėvynę gina savanoriška kariuomenė-partizanų organizuoti būriai. Jų tikslas-atkurti nepriklausomą demokratinę Lietuvos valstybę. Jie siekia sukliudyti kolūkių kūrimą Lietuvoje, valdžios rinkimus, kolonistų iš SSRS įkurdinimą. Vietiniai gyventojai palaiko partizanus ir kuo galėdami jiems padeda, paremia: teikia maistą, rūbus, vaistus. Partizanai tautos vadinami miškiniais, miško broliais, kovotojais už Lietuvos laisvę. Tūkstančiai lietuvių, rizikuodami savo laisve bei gyvybe, tampa partizanų rėmėjais, ryšininkais. Lietuvių kova be galo sunki, pavojinga, nes vyksta su dviem agresoriais-hitlerine Vokietija ir Sovietų Sąjunga. Partizaninio karo taktika-slapti, netikėti antpuoliai, pasalos. Partizanai puola valsčių centrus, neleiddami įsitvirtinti okupantų administracijai. Jie gina, saugo gyventojus nuo užkariautojų smurto, plėšikavimo, stengdamiesi sutrukdyti jiems valdyti kraštą. Tačiau Sovietų valdžia prieš partizanų kovą meta gausias apmokytas, ginkluotas pajėgas: Raudonosios armijos NKVD divizijas, naikintųjų batalionus. Lietuviai juos vadino paniekinamu sribų vardu. Stribai pasižymi žiaurumu, beširdiškumu, partizanų kūnus niekina miestelių aikštėse, turgavietėse, tyčiojosi iš lavonų, apnuogindami juos, spardydami, neleidžia jų palaidoti. Stribai už nužudytus ar suimtus partizanus gauna pinigines premijas, dovanų, jiems pakelia karinius laipsnius, įteikia ordinus ir medalius.

Stribų nežmonišką smurtą patiria ir mano senelio Viktoro Isiūno, gimusio 1929 metais, šeima. Didžiojuosi, kad jo brolis Marijonas Jasiūnas (taip dokumente), gimęs 1917m. sausio 1d. Užugojų kaime Panevėžio apskr., savanoriu tarnavęs Lietuvos Didžiojo Etmono Jonušo Radvilos pirmajame lengvosios kavalerijos kariniame dalinyje. Liūdnas, tragiškas, bet labai garbingas, istorijos neužmirštas Lietuvos kovotojo už laisvę likimas. Partizanas Marijonas-vyriausias septynių vaikų šeimoje. O mano senelis-jauniausias partizano brolis. Jie turėjo keturias seseris: Veroniką, Bronislavą, Mariją ir Emiliją ir dar brolių Antaną. Darnios, doros, darbščios, gražios ūkininko šeimos gyvenimą sudrumsčia į Lietuvą įsiveržusi okupacinė rusų kariuomenė. Žiaurus likimas paliečia Jasiūno (taip dokumente) ir jo žmonos Zofijos gyvenimą: vyriausias sūnus Marijonas, partizanas, slapstosi miškuose, Sovietų valdžia konfiskuoja šeimos turtą, gyvulius, namų apyvokos daiktus, dalį maisto, mano seneliui Marijono padovanotą Nepriklausomos Lietuvos žurnalų kolekciją „Karys“. 1941 metais nacistinei Vokietijai okupavus Lietuvą, Marijonas Jasiūnas prievarta mobilizuojamas.

Jis kaunasi fronte prie Velikije Luki, yra sužeidžiamas. 1944 metais vokiečių kariuomenei traukiantis į Vakarus Marijonui siūloma vykti į Vokietiją, bet šis griežtai atsisako ir įsitraukia į partizaninį lietuvių tautos judėjimą. Jis priklauso būriui, kuriam vadovauja Danielius Vaitelis-Briedis. Deja, atsiranda Lietuvoje ir tokių žmonių, kurie, norėdami gauti tam tikrų privilegijų, išduoda kovotojus. Partizanas, mano senelio brolis Marijonas, slapyvardžiu „Brangus žmogus“, ir Albertas Kisielis (taip dokumente) tampa išdaviko aukomis. 1946 metų kovo mėnesį juos nužudo vietinių sribų ir NKVD smogikų pajėgos.

Partizanai Marijonas Jasiūnas ir Albertas Kisielis (taip dokumente) užaina į vieną kaimo sodybą paprašyti maisto, išdavikas Kancė iš Stebeikių kaimo juos įskundžia. Įvyksta susišaudymas-po įnirtingų kautynių su gausesnėmis pajėgomis Jasiūnas Marijonas ir Kisielis Albertas (taip dokumente) žūsta. Marijono mama Zofija, pamačiusi Ramygalos miestelio aikštėje išniekintus partizanus, tarp kurių gulėjo jos sūnus Marijonas, išsigandusi suklumpa. Iš begalinio sielvarto dėl tragiškos sūnaus netekties motina išbąla, negali ištartti nė žodžio. Iš visų jėgų susitvardo, nes negalinti prisipažinti esanti partizano motina, neduoda sargybiniams, saugojusiems nužudytų partizanų kūnus, suprasti, kad jos sūnus yra tarp

sielvartingu žvilgsniu pažvelgia pro langą, bandydamas tramdyti ašaras, pažiūri aukštai į dangų. O man taip pat pašiurpsta kūnas-gaila senelio, jo brolio ir tėvų. Nerandu žodžių jį nuraminti, taip pat verkiu.....

Apie tai, kad senelio vyriausias brolis buvo partizanas, sužinojau dar vaikystėje, nes jis dažnai pasakodavo savo tėvų šeimos kraupią istoriją-tai kovų už laisvę ir netekčių istorija apie žmogaus likimą Antrojo pasaulinio karo metais. Nuo šešerių metų jau buvau mokomas patriotiškumo. Man visada labai įdomu ir smalsu klausytis senelio pasakojimų, todėl vis prašydavau pasakoti Lietuvos istoriją.

Su pasididžiavimu laikau išlikusią nuotrauką ir archyvo pažymėjimą, išduotą 2002-01-25, apie Jasiūno Marijono žūtį (nuorašą pridedu). Jame įrašyta: „.....protokole yra žinios, kad Vadoklių valsčiaus teritorijoje veikia 23 asmenų partizanų būrys, kurio vadas-Keceris (taip dokumente), slapyvardžiu „Fiurer“. 1946-02-25 buvo nužudyti šiam būriui priklausę du partizanai-Jasiūnas Marijonas (taip dokumente). „Toliau rašoma: „...yra žinių, kad 1946m. kovo mėn. (tiksliai data nenurodyta) Stebeikių kaime buvo nužudytas Kecerio partizanų būriui priklausęs Kisielis Albertas (taip dokumente) iš Vadoklių valsč. Stebeikių kaimo. Taip pat yra žinių, kad kartu su Kisieliumi Albertu (taip dokumente) buvo nužudytas tam pačiam Kecerio partizanų būriui priklausęs Jasiūnas Marijonas (taip dokumente), (tėvavardis bei gimimo metai nenurodyti) iš Vadoklių valsčiaus Užugojų kaimo, turėjęs slapyvardį „Brangus žmogus“, ir Kisielis Albertas perėjo į Kecerio (Fiureris) būrį, kurį sudarė 23 asmenys-partizanai. Partizano kapas nežinomas.

Aš džiaugiuosi ir didžiuojuosi, kad mano dėdė, senelio brolis, garbingai, didvyriškai nešė Lietuvos laisvės fakelą, pasipriešino rusų okupacijai. Mylėkime ir gerbkime probočių kapus garbingus.